

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2020-09-30 Nr. 4D-2020/1-722
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama ir – Pravieniškių PN) ir Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų, susijusių su jo laikymo sąlygomis ir skundo nagrinėjimu.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, Pareiškėjas nurodo, kad:

2.1. Pravieniškių PN yra laikomas nuo 2019 m. spalio 31 d., nuo 2020 m. kovo mėnesio pradėjo dirbti. Neturi nė vienos nuobaudos, laikosi visų režimo reikalavimų, tačiau nuolat patiria būrio viršininko S. R. spaudimą;

2.2. yra apgyvendintas 2-ojo būrio 4-ojoje patalpoje kartu su nuolat rūkančiu, narkotines medžiagas vartojančiu ir jo daiktus vagiančiu nuteistuoju, kuris neleidžia Pareiškėjui pailsėti po darbo, miegoti naktimis;

2.3. kreipėsi į administraciją, prašydamas, kad būtų iškeltas pas nerūkančius nuteistuosius arba kad kartu su juo apgyvendintas nuteistasis būtų iškeltas, tačiau jo prašymuose nurodytos problemos nesprenžiamos;

2.4. tame pačiame aukšte apgyvendino ir nuteistąjį, dėl kurio kyla grėsmė Pareiškėjo gyvybei arba sveikatai, jis nuolat sulaukia grasinimų, administracija tai žino, tačiau nesprenžia ir šios problemos;

2.5. dėl nuolat patiriamo būrio viršininko ir kitų nuteistųjų psichologinio spaudimo jaučiasi psichologiškai išsekęs, pradėjo save žaloti, nors savęs žalojimo atvejis net nebuvo užfiksuotas; kreipėsi į įstaigos psichologą;

2.6. Pravieniškių PN 2020-04-23 atsakymą Nr. 7-1997 apskundė Kalėjimų departamentui, tačiau negauna jokio atsakymo.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo pateiktą Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-06-04 raštu Nr. 4D-2020/1-722/3D-1571 kreipėsi į Pravieniškių PN, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2020-06-30 gautas Pravieniškių PN 2020-06-19 raštas Nr. S-12584, kuriame nurodoma:

4.1. „Nuteistasis X už režimo reikalavimų nevykdymą yra eilę kartų baustas drausmine tvarka, paskutiniaisiais duomenimis turi 32 galiojančias nuobaudas [...].

X šiuo metu gyvena 2 būrio 4 gyvenamojoje patalpoje, kurioje yra įrengtos trys miegamosios vietos. Šiuo metu kartu su minėtu nuteistuoju gyvena du nuteisti asmenys.“

4.2. „Nuteistojo X asmens byloje anketos apie tai, kad X yra rūkantis ar nerūkantis, nėra, kadangi įstaigos administracija tokios anketos nepildo, nes Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymas neleidžia rūkyti gyvenamosiose patalpose.“

4.3. „2019-04-23 nuteistasis X į įstaigos administraciją kreipėsi su prašymu dėl perkėlimo į kitą gyvenamąją vietą. Įstaigos administracija minėto nuteistojo prašymo netenkino, pateikė jam raštišką atsakymą.“

4.4. „[...] draudimas Lietuvos Respublikoje rūkyti (vartoti tabako gaminius ir elektronines cigaretes) bendrose gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, kuriose nerūkantieji gali būti priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru, yra nustatytas Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 3 punkte. Taip pat šio straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad įmonėse, įstaigose ir organizacijose gali būti įrengtos specialios patalpos (vietos), kuriose leidžiama rūkyti. Vadovaujantis šiuo teisiniu reglamentavimu bei užtikrinant tinkamą Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ 7 punkto reikalavimų vykdymą Pataisos įstaigoje direktoriaus įsakymu yra nustatyta rūkymo tvarka ir vietos įstaigos bei Valstybės įmonės „Mūsų amatai“ teritorijose. Tvarkoje numatyta, kad nuteistieji turi teisę rūkyti tik tam skirtose rūkymo vietose, kurios nurodytos Pataisos įstaigos sektorių ir Valstybės įmonės „Mūsų amatai“ teritorijose esančių rūkymo vietų schemose, kurios viešai paskelbiamos.

Nuteistųjų rūkymas Pataisos įstaigos būriuose organizuotas lauko teritorijose ir tik tam skirtose bei pažymėtose vietose. Nakties metu, užrakinus nuteistuosius gyvenamosiose patalpose, kontrolę pareigūnai vykdo per duryse įrengtą stebėjimo akutę.“

4.5. „I-ame nuteistųjų gyvenamajame korpuse, kuriame gyvena 1–4 būrių nuteistieji, veikia dirbtinė ventiliacija.“

4.6. „[...] 2020-06-17 Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Trečiajame sektoriuje (toliau – Trečias sektorius), Kriminalinės žvalgybos skyriuje buvo kalbėtasi su nuteistuoju X. Pokalbio metu minėtas nuteistasis žodžiu paaiškino, kad jam nepatinka gyventi kartu vienoje kameroje su rūkančiais nuteistaisiais, daugiau problemų, pretenzijų dėl galimo pavojaus jo gyvybei ir sveikatai neišreiškė. Jam išaiškinta perkėlimo iš vienos gyvenamosios patalpos į kitą tvarka pataisos įstaigoje, paaiškinta, į ką jis turi kreiptis rašytiniu prašymu.“

4.7. „[...] Trečiojo sektoriaus Resocializacijos skyriaus specialistas S. R. tarnybinėje veikloje psichologinio spaudimo prieš nuteistuosius, tame tarpe ir prieš nuteistąjį X, niekuomet nenaudoja, su bausmę atliekančiais asmenimis bendrauja ramiai ir pagarbiai. Vykdydamas tarnybą minėtas pareigūnas preciziškai vadovaujasi Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodeksu, Vidaus tarnybos statutu.“

4.8. „Nuteistojo X ambulatorinėje kortelėje savęs žalojimo atvejai fiksuoti šių metų gegužės 12 ir 14 dienomis.“

4.9. „Nuteistasis X į teismą kreipėsi dėl netinkamų įkalinimo sąlygų, t. y. kad, kameroje nei tualete neveikia dirbtinė ventiliacija, todėl kameroje nuolat trūksta oro, teigė, kad, nors pats nerūko, tačiau yra priverstas pasyviai rūkyti, nes kartu gyvenantys nuteistieji rūko tualete.“

5. Pravieniškių PN administracijos Seimo kontrolieriui pateiktoje 2020-06-18 pažymoje Nr. 13-236 nurodyta:

„X kreipėsi į teismą dėl netinkamų įkalinimo sąlygų, skunde nurodė, kad atliekant laisvės

atėmimo bausmę Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje ginčo laikotarpiu nuo 2018-11-23 iki 2019-02-27 gyveno Trečiojo sektoriaus 6-o būrio 6 gyvenamojoje patalpoje, o nuo 2019-10-31 iki 2020-03-06 gyveno Trečiojo sektoriaus 2-o būrio 4 gyvenamojoje patalpoje. Teigė, kad nuo 2019-10-31 iki 2020-03-09 nei kameroje, nei tualete neveikia dirbtinė ventiliacija, todėl kameroje nuolat trūksta oro. Teigė, kad, nors pats nerūko, tačiau yra privestas pasyviai rūkyti, nes kartu gyvenantys nuteistieji rūko tualete, o dūmai iš tualetu skverbiasi į kamerą. Pažymėjo, kad 2019 m. pradžioje skundu kreipėsi į administraciją dėl perkėlimo į kamerą su nerūkančiais nuteistaisiais, tačiau į jo prašymą nebuvo atsižvelgta [...]. Pirmosios instancijos teismo sprendimą [...] pareiškėjas X [...] apskundė Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Šiuo metu nėra įsiteisėjęs teismo sprendimas.“

6. Pravieniškių PN administracijos Seimo kontrolieriui pateiktoje 2020-06-17 pažymoje Nr. LV(3)-99 nurodyta:

„2020-06-17 Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos Trečiajame sektoriuje (toliau – Trečias sektorius), Kriminalinės žvalgybos skyriuje buvo prarastas pokalbis su nuteistuoju X.

Pokalbio metu nuteistasis žodžiu paaiškino, kad jam nepatinka gyventi kartu vienoje kameroje su rūkančiais nuteistaisiais, daugiau problemų, pretenzijų dėl galimo pavojaus jo gyvybei ir sveikatai neišreiškė.

Nuteistajam išaiškinta perkėlimo iš vienos gyvenamosios patalpos į kitą tvarka pataisos įstaigoje, paaiškinta, į ką jis turi kreiptis rašytiniu prašymu.

[...] Kriminalinės žvalgybos skyriuje šiuo metu neatliekami jokie procesiniai veiksmai, susiję su nuteistuoju X, kuriuose jis būtų apklaustas liudytoju arba pripažintas nukentėjusiuoju.“

7. Pravieniškių PN administracijos Seimo kontrolieriui pateiktoje 2020-06-15 pažymoje Nr. 87-164 vyresnioji psichologė nurodė:

„[...] su nuteistuoju X [...] kalbėjau 2020-05-15 d. savižalos motyvacijos ir psichologinės pagalbos poreikio vertinimo tikslu. Parengiau Pažymą – rekomendaciją dėl nuteistojo priežiūros ypatumų Nr. 87-149. Nuteistojo savižalos elgesio priežastys ir galimi sprendimo būdai 2020-05-15 buvo aptarti PPN-AK Trečiojo sektoriaus Krizių įveikos komandos susirinkime [...].“

8. Pravieniškių PN administracijos Seimo kontrolieriui pateiktoje 2020-05-18 psichologinėje pažymoje Nr. 87-149 „Dėl nuteistojo X priežiūros ypatumų“ nurodoma:

„Nuteistasis X dėl savižalos Pirmame PPN-AK sektoriuje 2019-09-03 buvo įtrauktas į didelės rizikos dėl savęs žalojimo ir savižudybės apskaitą. Trečiajame PPN-AK sektoriuje nebuvo įtrauktas. Nuteistasis Trečiajame sektoriuje žalojosi 2020-05-12 d. ir 2020-05-14. Savo savižalos motyvaciją įvardina. Medicininė pagalba nuteistajam buvo suteikta vietoje. Įvertinus nuteistojo savižalos istoriją, savižalos motyvaciją, kriminalinę elgseną, adaptacijos laisvės atėmimo vietoje problemas, nuteistojo pažeidžiamumo faktorius

REKOMENDUOJU: Įtraukti nuteistąjį į Nuteistųjų ir suimtųjų, priklausančių didelės rizikos grupei dėl savęs žalojimo ar bandymo nusižudyti, apskaitos žurnalą ir skirti nuteistajam sustiprintą priežiūrą nuo 2020 m. gegužės 18 d. neterminuotam laikotarpiui [...].“

9. Kalėjimų departamentas 2020-08-10 raštu Nr. 1S-2259 Seimo kontrolierių informavo, kad 2020-05-06 buvo gautas Pareiškėjo skundas dėl Pravieniškių PN atsakymo Nr. 7-1997 teisėtumo. Pareiškėjo skundo aplinkybes 2020-05-07 aptarė ir aiškinosi pokalbio metu Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnas. Po pokalbio su pareigūnu Pareiškėjas parašė prašymą jo skundo nenagrinėti, prašė nerengti jam raštiško atsakymo, nes viską išsiaiškino.

Kalėjimų departamentas paaiškino, kad vadovaujantis viešojo administravimo įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 7 punktu administracinė procedūra dėl Pareiškėjo skundo nagrinėjimo buvo nutraukta, raštas dėl procedūros nutraukimo Pareiškėjui buvo parengtas 2020-08-14.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

10. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK) (akto redakcija, galiojusi nuo 2020-01-01 iki 2020-05-01):

12 straipsnis. Bendrosios nuteistųjų pareigos – „1. Nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių. 2. Nuteistieji privalo vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus. 3. Specialiąsias nuteistųjų pareigas nustato atskirų rūšių bausmių vykdymo tvarką ir sąlygas reglamentuojantys šio Kodekso skyriai“;

112 straipsnis. Pataisos įstaigų režimas ir pagrindiniai jo reikalavimai – „1. Režimas – tai diferencijuotų laisvės atėmimo bausmės vykdymo sąlygų ir šią bausmę atliekančių nuteistųjų elgesio taisyklių visuma. 2. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu“;

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

11. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo:

12 straipsnis. Seimo kontrolierių tiriami skundai – „3. Seimo kontrolieriai taip pat netiria prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų procesinių sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo, tačiau tiria skundus dėl prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų, pažeidžiančių žmogaus teises ir laisves“;

17 straipsnis. Atsisakymas nagrinėti skundą – „1. Seimo kontrolierius ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu:

[...]

4) skundas tuo pačiu klausimu buvo išnagrinėtas ar yra nagrinėjamas teisme.

[...]

4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šios straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, tyrimas nutraukiamas.“

12. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teises

aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“;

20 straipsnis „*Asmens, dėl kurio yra pradėta administracinė procedūra, teisės ir pareigos*“ – „1. Asmuo, dėl kurio yra pradėta administracinė procedūra, turi teisę:

[...]

7) prašyti viešojo administravimo subjektą, pradėjusį administracinę procedūrą, ją nutraukti;“;

31 straipsnis „*Administracinės procedūros terminai*“ – „Administracinė procedūra turi būti baigta ir administracinės procedūros sprendimas priimtas per 20 darbo dienų nuo jos pradžios. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinė procedūra negali būti baigta, administracinę procedūrą pradėjęs viešojo administravimo subjektas gali ją pratęsti, bet ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie administracinės procedūros termino pratęsimą per 2 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti administracinės procedūros terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.“

13. Laisvės atėmimo vietų įstaigų apsaugos ir priežiūros instrukcijoje, patvirtintoje Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. V-88, numatyta:

„237. Turėdamas informacijos, kad suimtas (nuteistas) susižalojo ar bandė (bandys) tai padaryti arba bandė (bandys) nusižudyti, pataisos pareigūnas nedelsdamas tarnybiniu pranešimu informuoja vadovybę, nurodo, iš kur ir koku būdu gavo informaciją, kas gali ją patvirtinti.

238. Atsižvelgęs į pataisos pareigūnų pateiktus tarnybinius pranešimus, psichologo rekomendacijas, įstaigos Saugumo valdymo skyriaus viršininkas arba jo pavedimu – Saugumo valdymo skyriaus pataisos pareigūnas kiekvienai dienai rengdamas Tarnybos organizavimo žiniaraščio projektą, sudaro suimtųjų (nuteistųjų), kurių priežiūra sustiprinama, sąrašą.

239. Suimtųjų (nuteistųjų), kurių priežiūra sustiprinama, sąraše privaloma nurodyti suimtojo (nuteistojo), kurio priežiūra sustiprinama, vardą ir pavardę, gyvenamąją ir darbo vietą, taikomas sustiprintas priežiūros priemonės, jų intensyvumą.

240. Suimtiesiems (nuteistiesiems), kurių priežiūra sustiprinama, taikomos šios sustiprintos individualios priežiūros priemonės:

240.1. Suimtiesiems (nuteistiesiems), kurių priežiūra sustiprinama, gyvenamoji vieta ir darbo vieta paskiriamos, atsižvelgiant į sustiprintos individualios priežiūros galimybes.

240.2. Pataisos pareigūnai suimtuosius (nuteistuosius), kurių priežiūra sustiprinama, gali papildomai tikrinti jų gyvenamosiose, darbo ir lankymosi vietose. Tokių patikrinimų periodiškumą nustato įstaigos direktorius.

240.3. Suimtųjų (nuteistųjų), kurių priežiūra sustiprinama, sąrašai su šių suimtųjų (nuteistųjų) duomenimis iškabinami tarnybinėje patalpoje, kurioje instruktuojami budinčiosios pamainos, dieninės pamainos pataisos pareigūnai bei pataisos pareigūnai, atliekantys dinaminės priežiūros funkcijas.

241. Suimtųjų (nuteistųjų), kurių priežiūra sustiprinama, sąraše esantį suimtąjį (nuteistąjį) perkeliant į kitą įstaigą ar policijos areštinę, Saugumo valdymo skyriaus pataisos pareigūnai į perkeliamojo asmens bylą įdeda pažymą, kurioje nurodomos suimtajam (nuteistajam) taikomos sustiprintos individualios priežiūros priemonės, jų intensyvumas. Įstaigos, į kurią atvyko toks suimtas (nuteistas), administracija privalo atsižvelgti į šią pažymą organizuodama suimtųjų (nuteistųjų) apsaugą ir priežiūrą parai iki tol, kol bus pateiktos psichologo rekomendacijos.

242. Šiame skyriuje nustatyta tvarka sustiprintos individualios priežiūros priemonės gali būti taikomos ir kitiems įstaigos režimą pažeidinėjantiems suimtiesiems (nuteistiesiems).“

14. Pataisos įstaigų įrengimo ir eksploatavimo taisyklėse (toliau vadinama ir – Taisyklės), patvirtintose Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2011 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V-82, numatyta:

„11. Lengvajai ir paprastajai grupei priskirtų nuteistųjų gyvenamieji kambariai įrengiami

pagal šiuos reikalavimus:

[...]

11.8. Gyvenamieji kambariai turi būti šildomi ir vėdinami. Gyvenamieji kambariai vėdinami per langus, išskyrus kambarius, kuriuose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Jeigu, eksploatuojant esamus inžinerinius tinklus, neužtikrinami šių Taisyklių 3 punkte nurodytose higienos normose nustatyti reikalavimai patalpų oro temperatūrai, santykinėi drėgmei ir oro judėjimo greičiui, gyvenamieji kambariai gali būti aprūpinami elektriniais oro šildytuvais ir ventiliatoriais.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

15. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT) 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2876/2011).“

Tyrimo išvados

16. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

16.1. dėl laikymo sąlygų;

16.2. dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų;

16.3. dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą.

Dėl laikymo sąlygų

17. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui pranešė, kad jis laikomas kartu su rūkančiais asmenimis ir priverstas kvėpuoti tabako dūmais, o ventiliacijos sistema gyvenamojoje patalpoje neveikia.

18. Skundo tyrimo metu Pravieniškių PN administracija informavo, kad Pareiškėjas kreipėsi į teismą dėl jo laikymo kartu su rūkančiais nuteistaisiais ir dėl galimai neveikiančios ventiliacijos sistemos. Pareiškėjas apskundė pirmosios instancijos teismo sprendimą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, sprendimas dar nepriimtas.

Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo teismui skundžiamos aplinkybės atitinka Seimo kontrolieriui pateiktame Skunde išdėstytas aplinkybes ir šis Pareiškėjo skundas priimtas nagrinėti teisme.

Dėl šių priežasčių konstatuotina, kad skundas tais pačiais klausimais yra nagrinėjamas teisme. Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo

17 straipsnio 4 dalies nuostata, numatančia, kad, „jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, tyrimas nutraukiamas“, ir įvertinęs tai, kad Pareiškėjo skundas tais pačiais klausimais yra nagrinėjamas teisme, daro išvadą, kad šios Skundo dalies tyrimas nutrauktinas.

Dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų

19. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nurodė, kad vis sulaukia grasinimų iš kitų nuteistųjų, patiria pareigūnų psichologinį spaudimą, netgi žalojo save, tačiau situacija nesikeičia, problemos nesprenžiamos.

20. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas dėl galimos grėsmės jo sveikatai arba gyvybei į administraciją nesikreipė, nors su juo ne kartą buvo bendrauta. Taip pat Pravieniškių PN administracija informavo, kad neatliekama jokių tyrimų, kur Pareiškėjas būtų kviečiamas liudyti arba būtų pripažintas nukentėjusiuoju.

Pareiškėjo nurodytas, galimai psichologinį smurtą naudojęs, pareigūnas paaiškino, kad tarnybinėje veikloje psichologinio spaudimo prieš nuteistuosius niekada nenaudoja, su bausmė atliekančiais asmenimis bendrauja ramiai ir pagarbiai, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, etikos kodeksu, Vidaus tarnybos statutu.

Iš Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos nustatyta, kad Pareiškėjas save žalojo šių metų gegužės 12 ir 14 dienomis. Savęs žalojimo aplinkybės su Pareiškėju aiškinosi įstaigos psychologė, buvo rekomenduota Pareiškėją įtraukti į Nuteistųjų ir suimtųjų, priklausančių didelės rizikos grupei dėl savęs žalojimo ar bandymo nusižudyti, apskaitos žurnalą ir skirti sustiprintą priežiūrą.

21. Vadovaujantis BVK nuostatomis (šios pažymos 9 punktas), pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra, reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu. Su nuteistaisiais turi būti elgiamasi taip, kad būtų išsaugota jų sveikata ir savigarba ir, kiek leidžia bausmės vykdymo trukmė, formuojamas atsakomybės jausmas bei skatinami tie požiūriai ir įgūdžiai, kurie geriausiai padėtų jiems tapti įstatymus, žmogiškąsias vertybes ir visuomenės saugumą gerbiančiais žmonėmis.

Iš Seimo kontrolieriui Skundo tyrimo metu pateiktų dokumentų nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-05-12 ir 2020-05-14 susižalojo pats, susižalojimo aplinkybės su Pareiškėju aiškinosi pareigūnai. Bendraudamas su pareigūnais Pareiškėjas neįvardijo jokių jam grėsmę keliančių asmenų ir nesiskundė, kad jam kas nors grasintų arba jis jaustųsi nesaugus, o Pravieniškių PN administracija tokių duomenų taip pat neturi.

22. Įvertinus išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo skunde aprašytos aplinkybės dėl galimai nesaugių bausmės atlikimo sąlygų, neteisėtų Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų nebuvo patvirtintos ir Skundas atmetinas.

Dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

23. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nurodė, kad Kalėjimų departamentui apskundė Pravieniškių PN 2020-04-23 atsakymą Nr. 7-1997, tačiau nesulaukia jokio atsakymo.

24. Skundo tyrimo metu Kalėjimų departamentas Seimo kontrolierių informavo, kad 2020-05-06 buvo gautas Pareiškėjo skundas, o 2020-05-07 su nuteistuoju susitiko ir jo problemas aiškinosi Kalėjimų departamento pareigūnas. Pokalbio metu Pareiškėjo nurodytos problemos buvo išspręstos, todėl jis įteikė rašytinį prašymą jo skundo nenagrinėti ir raštiško atsakymo nesiųsti.

Kalėjimų departamento raštas Pareiškėjui, kuriuo jis informuojamas apie skundo tyrimo

nutraukimą, buvo parengtas 2020-08-14.

25. Viešojo administravimo įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 7 punkte numatyta, kad asmuo, dėl kurio yra pradėta administracinė procedūra, turi teisę prašyti viešojo administravimo subjektą, pradėjusį administracinę procedūrą, ją nutraukti.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas pateikė rašytinį prašymą jo skundo nebeagrinėti, nes visos problemos buvo išspręstos pokalbio metu, todėl Kalėjų departamentas, vadovaudamasis teisės aktų nuostatomis, priėmė sprendimą administracinę procedūrą nutraukti.

26. Viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnyje numatyta, kad administracinė procedūra turi būti baigta ir administracinės procedūros sprendimas priimtas per 20 darbo dienų nuo jos pradžios.

Pareiškėjo skundo tyrimo metu nustatyta, kad rašytinis atsakymas į 2020-05-06 skundą buvo parengtas 2020-08-14 ir išsiųstas nuteistajam.

Pažymėtina, kad viešojo administravimo procedūra turi būti baigta ir sprendimas priimamas per 20 darbo dienų, išskyrus atvejus, kai reikia pratęsti tyrimą, todėl ir šiuo atveju sprendimas dėl administracinės procedūros nutraukimo turėjo būti parengtas ir priimtas per 20 darbo dienų nuo skundo gavimo, o ne praėjus daugiau nei trimis mėnesiams.

27. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal VAI 34 straipsnio 1 dalį, administracinė procedūra baigiama administracinės procedūros sprendimo priėmimu. Asmeniui, dėl kurio pradėta administracinė procedūra, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu pranešama apie priimtą administracinės procedūros sprendimą ir nurodomos faktinės aplinkybės, nustatytos skundo nagrinėjimo metu, teisės aktai, kuriais vadovaujantis priimtas administracinės procedūros sprendimas, ir sprendimo apskundimo tvarka.

VAI 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (šios pažymos 12 punktas).

28. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Pareiškėjas prašė raštiško atsakymo jam visai nesiūsti, nes visi skunde nurodyti klausimai buvo išspręsti pokalbio metu, todėl, atsižvelgiant į Pareiškėjo išreikštą valią, tokie Kalėjų departamento pareigūnų veiksmai, kai atsakymas jam nebuvo siunčiamas, laikytini tinkamais.

29. Įvertinus išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundas dėl galimai neteisėtų Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų, kiek tai susiję su sprendimo dėl administracinės procedūros nutraukimo nepriėmimu per teisės aktuose nustatytą terminą, pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

30. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundo dėl Pravieniškių PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), laikant jį kartu su rūkančiais asmenimis ir neįrengiant ventiliacijos sistemos, tyrimą nutraukti.

31. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Pravieniškių PN pareigūnų galimai netinkamų veiksmų, susijusių su psichologiniu spaudimu, saugumo neužtikrinimu, atmesti.

32. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų, susijusių su skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

33. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad asmenų skundai būtų nagrinėjami vadovaujantis teisės aktų nuostatomis ir administracinė procedūra visais atvejais būtų baigiama administracinės procedūros sprendimo priėmimu per teisės aktuose nustatytą terminą.

34. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas